

Instructions :

- (1) Write in a clear legible handwriting.
- (2) This question paper has five sections A, B, C, D & E and Question Numbers from 1 to 61.
- (3) All questions are compulsory. There are only internal options.
- (4) The numbers to the right represent the marks of the questions.
- (5) Draw neat diagrams wherever necessary.
- (6) New sections should be written in a new page. Write the answers in numerical order.

विभाग : A

- ★ अधोदत्तस्य गद्यखण्डस्य गुर्जरभाषायाम् । आङ्ग्लभाषायाम् अनुवादं कुरुत । (कोऽपि एकः)
(Translate the following passage into English) (Any One) 4

1. अथ तयोः निश्चयं ज्ञात्वा अनागत विधाता निष्क्रान्तः सह परिजनेन । द्वौ इमौ तत्रैव जलाशये स्थितौ । अपरद्व्युः धीवरैः आगत्य जलाशये जालं क्षिप्तम् । जालेन बद्धः प्रत्युत्पन्नमतिः मृतवद् आत्मानं संदर्श्य स्थितः । ततो जालाद् अपसारितः यथाशक्ति उत्प्लुत्य गम्भीरं नीरं प्रविष्टः । यद्भवविष्यः धीवरैः प्राप्तः व्यापादितः च । अत एवोक्तम्
2. संसारे विविधाः पदार्थाः सन्ति । तद्यथा, स्वर्ण-लौहादयो धातवः, वट-खदिरादयो वृक्षाः, गो-घोटकादयः पशवः च । एषु पुनः प्रत्येकमपि पदार्थाः भिन्नाः भिन्नाः भवन्ति । तद्यथा - स्वर्णं लौहात् भिन्नं भवति । अथ च प्रत्येकः सुवर्णखण्डः परस्परम् आकारेण प्रकारेण च भिन्नः भिन्नः भवति ।

- ★ अधोदत्तानां संस्कृत-प्रश्नानाम् उत्तराणि विकल्पेभ्यः चित्वा संस्कृते लिखत । (के अपि द्वे)
(Choose the answer of the following questions in Sanskrit.) (Any Two)

3. श्रेष्ठिपुत्रस्य नाम किम् आसीत् ?
(A) शक्तिकुमारः (B) राजकुमारः (C) शाक्तकुमारः
4. कुपिता बुद्धिः किं न पश्यति ?
(A) मार्गम् (B) आत्मदोषम् (C) परदोषम्
5. भोजस्य कीर्तिः केन आसीत् ?
(A) भोजव्याकरणेन (B) न्यायेन (C) दयाभावेन

- ★ अधोदत्तानां प्रश्नानाम् उत्तराणि गुर्जरभाषायां / आङ्ग्लभाषायां लिखत । (के अपि द्वे)
(Answer the following questions in English) (Any Two)

6. Why has author compared man with a piece of wood ?
7. What was the planning of Kutanatha to deceive Vittadasa ?
8. What was the condition of the son of the unfamiliar man ?

- ★ अधोदत्तस्य विषयस्य उपरि संक्षेपेण टिप्पणी लिखत । (का अपि एका)
(Write a short note on the following) (Any One)

9. Explain the obstacle आवर्तपात (Falling in Whirlpool)
10. Brahma's rebuke to Durvasa

अथोदत्तं गद्यखण्डं पठित्वा प्रश्नानाम् उत्तराणि संस्कृत भाषायां लिखत ।

(Read the following paragraph carefully and write answer in Sanskrit)

4

1. "कञ्चित् कालानन्तरं सः तृषामनुभूतवान् । अभ्यागतेन तेन अश्व एको याचितः । याचिताश्वोऽसौ अश्वमारुह्य जलं पातुं नगराद्वहिः स्थितमेकं पारिचितपूर्वं सरोवरं गतवान् । तत्र यदा सः जलपानाय उद्यतो भवति, तदा कस्यचित् पुरुषस्य ध्वनिं श्रुतवान् - "हाशय, सगरम् इदं जलम् । अधुना अपेयमस्ति ।" अर्जुनः साश्चर्यः तमदृष्टपूर्वं पुरुषं पृच्छति, "कथमिदं सगरं जलम् । प्रकृतिनिर्मिताः सरोवराः तु सर्वदैव पेयजलाः एव भवन्तीति ।"

- प्रश्नाः — (1) सः (अर्जुनः) कदा तृषाम् अनुभूतवान् ?
 (2) याचिताश्वः (अर्जुनः) जलं पातुं कुत्र गतवान् ?
 (3) यदा सः (अर्जुनः) जलपानाय उद्यतो भवति तदा कस्य ध्वनिं श्रुतवान् ?
 (4) जलं कीदृशम् अस्ति ?

विभाग : B

- * अथोदत्तस्य पद्यखण्डस्य गुर्जरभाषायाम् / आङ्ग्लभाषायाम् अनुवादं कुरुत । (कोऽपि एकः)
 (Translate the following passage into English) (Any One)

4

12. तैलं मर्दय काये त्वं ततः स्नानं समाचर ।
 यथाविधि जलनैव वस्त्रं स्वीयं प्रधावय ॥
 प्रविचार्योत्तरं देयं सहसा न वदेः क्वचित् ।
 शत्रोरपि गुणाः प्राह्या दोषास्त्याज्याः गुरोरपि ॥
13. स भग्नधन्वा विरथो हताश्वो हतसारथिः ।
 हस्तेनादाय वैदेहीं पपात भुवि रावणः ॥
 जटायुस्तमतिक्रम्य तुणेनास्य खगाधिपः ॥
 वामबाहून् दश तदा व्यपाहरत् अरिन्दमः ॥

- * अथोदत्तानां संस्कृत प्रश्नानाम् उत्तराणि विकल्पेभ्यः चित्वा संस्कृते लिखत । (के अपि द्वे)
 (Choose the answer of the following questions in Sanskrit) (Any Two)

2

14. कविः किं याचते ?
 (A) भद्रम् (B) दुरितम् (C) सुखम्
15. सद्भिः (सद्भिः) लीलया प्रोक्तं कीदृशम् ?
 (A) चलम् (B) अचलम् (C) नश्वरम्
16. कः न जायते प्रियते वा कदाचित् ?
 (A) मनुष्य (B) भक्तः (C) आत्मा

- * अथोदत्तानां प्रश्नानाम् उत्तराणि गुर्जरभाषायां / आङ्ग्लभाषायां लिखत । (कोऽपि त्रयः)
 (Write the following answers of the questions in English) (Any Three)

6

17. How is gold tested ?
 18. How can anyone become बहुव्रीहि ?
 19. Nature of a good person.
 20. In which different situation does a devotee pray goddess to protect him ?

- * श्लोकपूर्ति कुरुत । (कयोरपि द्वयोः)
 (Complete the verses) (Any Two)

4

21. अनाथो दरिद्रो ..... त्वमेका भवानि ॥
 22. आपस्तु रामः ..... भवाञ्जनेयः ॥
 23. सर्वे भवन्तु ..... भवेत् ॥

विभाग : C

- ★ अधोदत्तस्य नाट्यखण्डस्य गुर्जरभाषायाम् / आङ्ग्लभाषायाम् अनुवादं कुरुत। (कोऽपि एकः)

(Translate the following passage into English) (Any One)

4

24. सुनीतः - न जानामि। प्रथमं कथयत यत् प्रस्तरादयः किं कुर्वन्ति?

पुनीतः - प्रस्तरादयस्तु अचेतनाः सन्ति, ते स्वयं क्रियां कर्तुं समर्थाः न भवन्ति। अतः ते तथैव तिष्ठन्ति।

सुनीतः - सचेतनाः पशवः पक्षिणश्च किं कुर्वन्ति?

पुनीतः - एते घटनाया उत्थितात् ध्वनेः भयमनुभवन्ति। अतः घटनास्थलात् दूरे धावन्ति।

अथवा

25. शाण्डिल्यः - अविहा! व्याघ्रेण गृहीतोऽस्मि। मोचयथ मां व्याघ्रमुखात्। अनाथ इव व्याघ्रेण खादितोऽस्मि।

इदं खलु रुधिरं प्रसूवति कण्ठात्।

परिव्राजकः - शाण्डिल्य! न भेतव्यं, न भेतव्यम्। मयूरः खलु एषः।

शाण्डिल्यः - सत्यं मयूरः।

- ★ अधोदत्तानि वाक्यं कः वदति इति लिखत। (के अपि द्वे)

(State who says to whom.) (Any Two)

2

'अ'

'ब'

26. पठनेन किं भविष्यति

- शिष्यः

27. एहि एहि पुत्र!

- परिव्राजकः

28. यदाज्ञापयति उपाध्यायः।

- धृतराष्ट्रः

- शाण्डिल्यः

- ★ अधोदत्तानां प्रश्नानाम उत्तराणि गुर्जरभाषायाम् / आङ्ग्लभाषायां लिखत। (के अपि द्वे)

(Answer the following questions in English) (Any Two)

4

29. According to Chanakya, in what matter does Chandragupta's kingdom differ from that on Nanda?

30. What does Ghatotkacha advise Shakuni to do?

31. Why should one study?

- ★ अधोदत्तयोः विषययोः उपरि संक्षेपेण टिप्पणी लिखत। (कौ अपि द्वौ)

(Write short note for the following) (Any Two)

4

32. Message Conveyed by Shrikrishna

33. Acharya Chanakya

34. Write the description of the garden by Shandilya

- ★ कोष्ठगतपदानि प्रयुज्य वाक्यानि रचयत। (केऽपि द्वे)

(Make sentences using words given in the brackets.) (Any Two)

2

35. We are not the killer of an envoy. (अस्मद् दूतघातक न)

36. Ours are three duties. (अस्मद् त्रि कर्तव्य अस्)

37. Dhritrashtra was the father of Kauravas. (धृतराष्ट्र कौरव जनक अस्)

विभाग : D

- ★ अधोदत्तानां प्रश्नानां सूचनानुसारम् उत्तराणि लिखत —

Answer the following questions according to instructions given.

38. 'गङ्गा / गङ्गा' शब्दस्य समानार्थकं शब्दम् अधोदत्तेभ्यः विकल्पेभ्यः चित्वा लिखत।

माता, जाह्नवी, यमुना

1

39. 'धर्मः' शब्दस्य विरुद्धार्थकं शब्दम् अधोदत्तेभ्यः विकल्पेभ्यः चित्वा लिखत।
सत्यम्, अधर्मः, असत्यम् 1
40. अधोदत्तेभ्यः क्रियापदेभ्यः वर्तमानकालस्य अन्यपुरुषस्य एकवचनस्य रूपं चित्वा लिखत।
पठानः, पठन्ति, पठथ 1
41. अधोदत्तेभ्यः क्रियापदेभ्यः सामान्य भविष्यकालस्य उत्तमपुरुष एकवचनस्य रूपं चित्वा लिखत।
वदिष्यति, वदिष्यामि, वदिष्यन्ति 1
42. अधोदत्तेभ्यः क्रियापदेभ्यः आसार्थ - अन्य-पुरुषस्य बहुवचनस्य रूपं चित्वा लिखत।
पश्यतु, पश्यन्तु, पश्येत् 1
43. अधोदत्तेभ्यः क्रियापदेभ्यः विध्यर्थ - अन्य-पुरुषस्य बहुवचनस्य रूपं चित्वा लिखत।
खादेत्, खादेयुः, खादेताम् 1
44. 'श्रेष्ठिपुत्रः काञ्चीनगरे अवसत्।' दत्तस्य वाक्यस्य 'स्म' प्रयोगयुक्तं शुद्धं वाक्यं चित्वा लिखत।
क) श्रेष्ठिपुत्रः काञ्चीनगरे वसन्ति स्म।
ख) श्रेष्ठिपुत्रः काञ्चीनगरे वसति स्म।
ग) श्रेष्ठिपुत्रः काञ्चीनगरे वसतः स्म। 1
45. अधोदत्तेभ्यः नामरूपेभ्यः सप्तमी विभक्तेः एकवचनस्य रूपं चित्वा लिखत।
भार्याम्, भार्या, भार्यया 1
46. अधोदत्तेभ्यः नामरूपेभ्यः सप्तमी विभक्तेः एकवचनस्य रूपं चित्वा लिखत।
विपत्तिः, विपत्तौ, विपत्तिम् 1
47. उपपद विभक्तेः प्रयोगं कृत्वा रिक्तस्थानं पूरयत।
गुरुः ..... सह वर्तमानः आसीत्।
(शिष्यम्, शिष्यः, शिष्येण) 1
48. प्रकोष्ठात् युक्तं संख्यापदं चित्वा रिक्तस्थानं पूरयत।
कूपे ..... कन्या दृष्टा।
(एकः, एका, एकम्) 1
49. रेखाङ्कितपदस्य कृदन्तप्रकारं विकल्पेभ्यः चित्वा लिखत।
लोष्टः बहुवेगं गत्वा नैव तिर्यग् गच्छति।
(सम्बन्धक भूतकृदन्तम्, हेत्वर्थ कृदन्तम्, कर्मणिभूतकृदन्तम्) 1
50. अधोदत्तस्य सन्धिविच्छेदं दत्तेभ्यः विकल्पेभ्यः चित्वा कुरुत।
शाश्वतोऽयम्
(शाश्वतः - अयम्, शाश्वता + अयम्, शाश्वतो + अयम्) 1
51. अधोदत्तस्य सन्धियुक्तं पदं दत्तेभ्यः विकल्पेभ्यः चित्वा लिखत।
कः - चित्
(काश्चित्, काचित्, केचित्) 1
- * अधोदत्तयोः सामासिकपदयोः समासप्रकारं दत्तेभ्यः विकल्पेभ्यः चित्वा लिखत। 2
52. धर्मक्रोधयोः
(तत्पुरुषसमासः, द्वन्द्वसमासः, द्विगुसमासः) 1
53. तृषातुरः
(द्वन्द्वसमासः, बहुव्रीहिसमासः, तत्पुरुषसमासः) 1

Section : E (संयुक्त विभाग :)

54. अधोदत्तानि वाक्यानि कथानकक्रमानुसारेण स्थापयत।
Arrange the following sentence according to sequence of the story.

4

- (A) जगति यत्समुत्पन्नं नश्यति सर्वथा ध्रुवम्।
(B) अस्ति वित्तदासो नाम प्रभूतलोभः समृद्धः कश्चित् वर्णिजनः।
(C) एतानि पात्राणि मम न सन्ति।
(D) भो वञ्चक! त्वं मिथ्या वदसि।

55. अधोदत्तं गद्यखण्डं पठित्वा प्रश्नानाम् उत्तराणि संस्कृते लिखत —
Read the following passage carefully and write answers in Sanskrit :

4

कश्चन महावृक्षः आसीत्। तत्र कश्चन काकः पत्न्या सह वसति स्म। तस्य एव वृक्षस्य कोटरे कश्यपः कृष्णसर्पः अपि वसति स्म। यदा काकी प्रसूता भवति तदा कृष्णसर्पः तस्याः अण्डान् खादति स्म। एतेन काकः काकी च महत् दुःखम् अनुभवतः स्म। अतः एकदा काकः स्वमित्रस्य शृगालस्य समीपं गत्वा उक्तवान्। भोः मित्रः सः कृष्णसर्पः कथञ्चित् भारणीयः भवान् कमपि उपायं सूचयतु।

- प्रश्नाः (1) काकः केन सह वसति स्म?
(2) वृक्षस्य कोटरे कः वसति स्म?
(3) कृष्णसर्पः किं खादति स्म?
(4) एकदा काकः कस्य समीपं गतवान्?

- ★ कर्ता-कृतीनां योग्यं मेलनं कुरुत। (कौ अपि द्वौ)

Match the following with author and their books. (Any Two)

2

'अ'

'ब'

56. कविः दण्डी	(a) मुद्राराक्षसम्
57. वाणभट्टः	(b) रामायणम्
58. विशाखदत्तः	(c) हर्षचरितम्
	(d) दशकुमारचरितम्

- ★ रेखाङ्कितानि पदानि शुद्धानि कृत्वा गद्यखण्डं पुनः लिखत। (कानि अपि त्रीणि)

Correct the underlined words and rewrite the paragraph. (Any Three)

3

59. एव अत्र महाभाष्यकाराः मानवीयम् व्यावहारिकं सिद्धांतम् उपदिशन्ति।

- ★ अधोदत्तस्य श्लोकस्य गुर्जरभाषायाम् / आङ्ग्लभाषायाम् अनुवादं कृत्वा अर्थविस्तारं कुरुत। (कोऽपि एकः)

Translate the following verse and expand the idea. (Any One)

3

60. कर्मण्येवाधिकारस्ते मा फलेषु कदाचन।
मा कर्मफलहेतुर्भूः मा ते सङ्गोऽस्त्व कर्मणि ॥
61. शिक्षा क्षयं गच्छति कालपर्ययात्
सुबद्धमूलाः निपतन्ति पादपाः।
जलं जलस्थानगतं च शुष्यति
हुतं च दत्तं च तथैव तिष्ठति ॥

